

Cristiana Pezzetta

Koncert *za bodočo žico*

Ilustracije
Jean Claudio Vinci

Slovenski prevod
Andrej Turk

salve

Dekletom in fantom našega časa,
da bi tudi sami postali pričevalci.

DISHARMONIJE

Konec oktobra 1938

Jutranja zmrzal je napovedovala zimo, ki je tisto leto prišla prikrito, tako kot vse drugo. Nebo so zagrinjali oblaki, iz katerih so pršili kristalčki ledu in se zaganjali v Anitin obraz. Zeblo jo je po vsem telesu, razen po hrbtu, ki ga je grel kovček z violončelom. Zaradi tega je hodila rahlo upognjeno in lovila ravnotežje.

Od njenega prihoda v Berlin je minilo natanko pet mesecev. Pogrešala je starše in sestri Renato in Mariano, s katerima je muzicirala ob nedeljah. V zameno za to pa je uživala med vznemirljivimi sprehodi po tem čudovitem in zanjo novem mestu.

Selitev v nemško prestolnico je bila vse prej kot preprosta, a edini način, da pride do dobrega učitelja violončela, ker se je iz Breslava zaradi nacističnega preganjanja izselilo že veliko judovskih glasbenikov, arijski pa niso želeli več poučevati Judov. Anita je morala to dejstvo, naj se ji je zdelo še tako nesmiselno, sprejeti in se mu prilagoditi.

Profesorja Lea Rostala je Aniti »priskrbela«
mama. Po njegovem nastupu z Orkestrom judovskega kulturnega zveze v Breslavu ga je povabila domov na čaj in Aniti brez vnaprejšnjega opozorila rekla, naj mu kaj zaigra. Na

Rostala je naredila tako dober vtis, da se ji je ponudil za inštruktorja, če bi se preselila v tristo petdeset kilometrov oddaljeni Berlin, kjer je živel.

Čeprav je imela komaj trinajst let, so starši povabilo brez pomislekov sprejeli. Od gestapa so pridobili potrebne dokumente za njeno preselitev in nadaljevanje šolanja v nemški prestolnici.

Tudi tisti dan se je Anita nameravala po vaji ustaviti v velikem nakupovalnem središču KDW, kakršnih v njenem rodnem Breslavu ni bilo. V »kadeveju« se je počutila kot v zabaviščnem parku. Lahko se je brezplačno navohala francoskih parfumov, z roko pogladila mehka volnena zimska oblačila in pomerila pokrivala. A pri tem se je morala izogibati nejevoljnim pogledom prodajalcev, ki so takoj prepoznali tiste, ki so kupovali samo z očmi.

Z violončelom na hrbtu je prikrevsala do bloka, kjer je stanoval njen profesor. Z obema rokama je potisnila težka vhodna vrata, se po stopnicah povzpela do njegovega stanovanja, nato pa obstala in zamižala. Predstavljal si je, da sedi pred partituro in s svojimi gibkimi, po strunah drsečimi prsti, iz violončela izvablja čudovite zvoke. V življenju je nič ni osrečevalo tako kot glasba.

Še preden je pozvonila, ji je Rostal, ki je slišal njene korake na stopnišču, odprl vrata. Bil je videti nemiren.

»No, Anita, boš vstopila in kaj zaigrala, ali samo sanjarila pred vrati?«

»Dober dan, gospod profesor, Oprostite, malo sem se zamislila.«

Rostalovo stanovanje je prevevala mešanica vonjev cigaretnega dima, starih knjig in lesa violončelov. Anita,

ki se je pri njem počutila kot doma, se je v zadnjih mesecih naučila več kot v vseh preteklih letih.

»Si doma vadila lestvice? Vem, da te to na smrt dolgočasi, a brez lestvic ni napredka. Za danes sem ti pripravil partituro z naslovom Kol Nidrei. Upam, da ti bo všeč. To je koncert za violončelo in orkester, ki ga je leta 1881 napisal Max Bruch. Navdihoval se je po pesmi, ki jo recitirajo pred najpomembnejšim judovskim praznikom sprave *jom kipur*. Oglej si jo, nato pa jo bova zaigrala skupaj.«

Anita je partituro na hitro preletela z očmi, nato pa iz kovčka vzela violončelo, ga uglasila in začela po njem drsati z lokom. A že po nekaj notah se ji je zataknilo.

»Ne morem doseči tona G,« se je opravičila. Razlog za to je bil pomanjkanje vaje. Zadnje dni se je raje potepala po mestu, kot da bi vadila v svoji sobici pri gospe Adler, kjer so se celo zidovi navzeli vonja po brstičnem ohrovtu.

»Premakni roko, poišči pravo lego in večkrat ponovi. Vaja dela mojstra!«

Kot vsak dober učitelj je bil Rostal dosleden in nepri-zanesljiv do malomarnosti.

Aniti so med igranjem po čelu tekle kapljice znoja. Med premorom si jih je otrla in odprla okno, da bi se naužila svežega zraka.

Ob prizoru, ki ga je zagledala, jo je stisnilo pri srcu. Na ulici so bila vojaška vozila, ob njih pa so korakali vojaki z rdečimi zastavicami s kljukastim križem v sredini. Vozniki so objestno hupali, kot da bi hoteli izzivati mimoidoče in prijete tiste, ki bi se jim drznili oporekati.

Rostal je naglo zagrnil zaveso in siknil med zobmi:
»Prekleti naj bodo!«

Nato je z eno roko Aniti pokazal, kje na partituri naj nadaljuje, z drugo pa segel v žep in iz njega izvlekel škaltlico s cigaretami.

Anita se je dotlej v Berlinu počutila varno. Nihče se ni obregnil vanjo. Zdelo se ji je, da je ljudje niti ne opazijo – kot da bi bila prozorna. Zato jo je prizor na ulici in učiteljev odziv še toliko bolj pretresel. Med igranjem se sprva ni mogla zbrati, nato pa so njeni prsti le ujeli pospešeni ritem srčnega utripa.

»No, to je že bolje! Vidiš, samo malo je bilo treba razmigati prste ...« jo je pohvalil profesor in se nasmehnil. »Glasba nas tudi fizično ogreje, kar nam zelo prav pride v tem mrazu, mar ne?«

Anita se je ob nalezljivem Rostalovem nasmehu sprostila in osvobodila notranje napetosti.

»Nekaj bi ti rad položil na srce. Nikoli se ne ustraši not, tudi če se ti zdijo peklensko težke. Vsaka nota ima v skladbi svoje mesto, naj bo kratka ali dolga, tiha ali glasna. Najti moraš le pravo ravnotežje med njo, struno, lokom in svojim srcem. Razumeš, kaj ti želim povedati?«

Anita je negotovo prikimala: »Približno ... a kaj se dogaja na ulici? Zakaj so tam vojaki in kaj hočejo?«

Rostal je še zadnjič potegnil iz dogorele cigarete in zaskrbljeno odvrnil: »Hočejo nas ustrahovati, uničiti vse lepo in nas zaslužniti. Vojno hočejo! A pustiva to! O tem se ne bi smel pogovarjati s tabo. Pozabi, kar sem rekel, in odigraj tole!«

Na stojalo za note je položil partituro.

»Oprostite, gospod profesor, toda želim vedeti, kaj se dogaja, ker tu ne morem poslušati novic po radiu, kot sem jih lahko doma z mamo in očetom.«

»Pssst! Tu imajo celo stene ušesa. Pri meni si zato, da bi se naučila igrati, ne pa da bi razpravljala o tem ... Poleg tega si premlada, da bi to razumela. Zdaj pa skupaj zaigrajva Kol Nidrei.«

Anita je osupnila. Takega odgovora ni pričakovala od njega. V njej je vzkipela jeza kot v vulkanu, ki bo vsak hip izbruhnil. Čeprav je bila mlada, ni bila neumna in je želela razumeti, kaj se dogaja. Oče ji je doma zagotavljal, da Nemci niso slabi ljudje in da ne bodo več dolgo prenašali nacistične politike rasnega razlikovanja.

Z obema rokama je objela svoj violončelo in prisluhnila otožnim zvokom, ki so prihajali izpod prstov njenege učitelja. Nato pa je, kot da bi jo k temu nagovoril kak notranji glas, vzela lok in mu poskušala slediti. A že po nekaj taktih je ugotovila, da partituri ni kos in da jo mora najprej preučiti. Ustavila se je in Rostal je skladbo sam dokončal.

Anita je izključila zunanji svet in se vsa posvetila partituri. Predstavljala si je vsako noto posebej, ki ji je odzvanjala v notranjosti. Ko je skladbo ponovno odigrala, se je Rostal zadovoljno nasmehnil, kot da se ni nič zgodilo.

S tem je bila vaja za tisti dan končana. Profesor ji je dal domačo nalogo in se z njo dogovoril za ponovno srečanje čez dva dni.

BERLIN, 1938.
STANOVANJE
PROFESORJA ROSTALA.

